

KOVÁCSNÉ DURÓ ANDREA

Bölcsész és társadalomtudományi szakos tanárjelöltek értékorientációja

MŰHELY

Napjainkban korszakos változások korát éljük, amelyben a tradicionális értékek megítélését alakító makro- és mikrokörnyezeti tényezők a tanárjelöltek szemléletmódját is jelentősen befolyásolják. Hazánkban mintegy harminc éve beszélhetünk a tág értelemben vett értékorientációk kutatásáról, e vizsgálatok pedig egyértelműen igazolják az életmód differenciálódását, a fragmentálódott értékekkel jellemezhető társadalom kialakulását. Az újabb generációknak ebben a minták sokféleségét tükröző, a posztmodern bizonytalanságot sugalló világban kell az értékrendszerüket kialakítaniuk. Minderről számos tanulsággal szolgálhat a pedagógusjelöltek által lényegesnek tartott értéktartalmak megismerése, amelyhez *Szekszárdi Júlia* kérdőívének (2001) megújított változatát alkalmaztam. A vizsgálatban részt vevő első- és másodéves, nappali tagozatos tanárszakos hallgatóknak 61, kívánságként megjelenített érték fontosságát kellett egy ötfokozatú skálán meghatározniuk. Az eredmények alapján megállapítható, hogy a rangsor élére az egyéni fejlődéshez és a társas kapcsolatokhoz kötődő témakörök kerültek, amelyeket a szabadságigényhez és a fogyasztáshoz fűződő, valamint a jövőre vonatkozó értékek követtek. A kialakult sorrend arra hívja fel a figyelmet, hogy a tanárjelöltek számára elsődlegesen saját fejlődésük, személyes boldogságuk fontos, míg a társadalmi szerepvállalás jóval kisebb jelentőséggel bír. A megkérdezettek értékorientációjáról a tanárképzési tanulmányok kezdetén készített pillanatfelvétel részben hozzájárulhat önismeretük gazdagodásához, részben fontos információkkal szolgálhat a hatékonyabb szakmai felkészítésükhöz is, hiszen pedagógusként az oktató-nevelő tevékenységük nem választható el saját értékorientációjuktól. Természetesen nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy dinamikusan változó világunkban az értéktartalmak megítélése nem állandó, számos tényező befolyásolja az egyes értékek megítélését; s mindez újabb és újabb kérdéseket vet fel a tanárjelöltek értékválasztása mögött meghúzódó okok, általános beállítódásuk és attitűdjeik vonatkozásában.

1. BEVEZETÉS

Az értékek az egyén cselekvésének és döntéseinek meghatározó tényezői. „Az egyes értékek nem különállóan, hanem egymással összefüggésben, egymásnak alá-, fölé- és mellérendelve, rendszerként irányítják az egyes ember (csoport, nagyobb közösség) döntéseit, tevékenységeit” (*Gergely*, 1994, 47. o.). Az értékek az ember egész életét átszövik: megjelennek az elvekben, az

ideákban, az eszmékben, a normákban, az együttélési és együttműködési szabályokban, a magatartásmodellekben, a munkatevékenységben, az alkotásban. Az értéktudat alakulása és formálódása spontán módon és tudatosan, ellentmondások között, többféle szinten megy végbe.

Az intézményes értékszocializáció kiemelt színtere az iskola, ahol a pedagógusoknak fontos szerepük van az intézményi célokban kifejezésre jutó értékek közvetítésében. Ezáltal az is lényeges, hogy ők maguk mely értékekkel azonosulnak, melyeket utasítanak el, s mindez hogyan érvényesül oktató-nevelő munkájukban. Képesek-e tanítványaik számára önazonosan közvetíteni az egyes értékeket, támogatni azok interiorizációját; hatást gyakorolni a gyerekek személetmódjára, viselkedésére.

saját értékpreferenciáikat is tudatosítaniuk kell

Ugyanakkor nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy napjainkban a felnövekvő generációk értékrendjének, attitűdjeinek, identitásának alakításában a pedagógus, a család, a kortársak, a barátok és az egyéb, referenciaként szolgáló csoportok befolyását gyakorta ambivalens módon, eddig soha nem tapasztalt mértékben írják felül a közösségi média hatásai. Bár a fiatalok életében tradicionálisan a család az elsődleges szocializációs közeg, a digitális technológia fejlődésének felgyorsulása következtében az online tér szocializációs hatása egyre meghatározóbb, s ez sokszor a kortárskapcsolatokat is negatívan befolyásolja, akár elmagányosodáshoz is vezethet. Vizsgálatok sora igazolja a társas kapcsolatok kiépítésével, a folyamatosan biztosított online elérhetőséggel összefüggő előnyöket a különféle platformokon. Ugyanakkor számos kutató az egyén szociális viselkedését befolyásoló negatív hatásokra is felhívja a figyelmet, hiszen az IKT eszközök túlzott használata hozzájárulhat az egyén izolációjához, szeparációjához, magányossá, sőt depresszióssá válásához is. Mivel a kortársakkal, szülőkkel, ismerősökkel a valóságban együtt eltöltött idő mennyisége csökkenthet, az interperszonális képességek fejlődése háttérbe szorulhat; a netes közegben ugyanis hiányzik a személyes kommunikáció, a testbeszéd, a nyelvhasználatot kísérő jelenségek (vö. *Malatyinszki*, 2022; *Prievara*, 2016; *Steigervald*, 2024; *Tari*, 2019; *Ujhelyi*, 2015; *Zsolnai*, 2017). „Az online kapcsolatok elidegeníthetnek a normális szociális kötelékektől, akár el is szakíthatják a személyt ezektől, mivel az internet válhat az elsődlegesen domináló szociális faktorrá" (*Prievara*, 2016. 154. o.). Mindezt figyelembe véve az eddigieknél jelentősebb szerephez kellene jutnia a tanárok személyiségfejlesztéssel, közösségépítéssel kapcsolatos tevékenységének, amelynek megalapozásához viszont nemcsak tanítványaik személyiségét és az értékrendjük közötti különbségeket szükséges mélyebben megismerniük, hanem saját értékpreferenciáikat is tudatosítaniuk kell.

A tanárjelöltekkel szemben támasztott követelmények között a lexikális ismeretek közvetítése mellett egyre hangsúlyosabbá válik a tanulók kompetenciáinak fejlesztése, valamint „a tudásban és szocializáltságban heterogén tanulócsoportok nevelésére" való felkészítés (*K. Nagy*, 2022). A Z és az Alfa generáció tagjai ugyanis számos vonatkozásban különböznek a korábbi nemzedékek fiataljaitól, hiszen ők már az online világban szocializálódtak, a multitasking specialistái, akiknek tanulási szokásai megváltoztak.

Igénylik az ingergazdag környezetet, az információkhoz való gyors hozzáférést, de a valódi és az álinformációk megkülönböztetése problémát jelenthet számukra (*Buda*, 2019, *Tari*, 2011). Attól függően, hogy az interneten mely tevékenységeket részesítik előnyben, számos, gyakran egymással is ellentétes ismerttel, értékkel, normával, mintával „találkoznak". Ezek a hatások pedig jelentős mértékben befolyásolják gondolkodásmódjukat, tevékenységüket, értékpreferenciájukat, motivációjukat és attitűdjeiket.

Mindezekkel összefüggésben a leendő pedagógusok az értékszocializáció összetett problematikájával is a korábbiaktól eltérő módon szembesülnek, amelynek következtében egyre fontosabbá válik a Z és Alfa generáció sajátosságainak alaposabb megismerése, a tanulók által preferált értéktartalmak és az azok hátterében meghúzódó attitűdök, valamint a tanítványok egyéni jellemzőinek feltárása, önismeretének fejlesztése, illetve az osztály közösséggé formálása. Napjainkban, a fentiekből következően, a pedagógusok szerepe is egyre hangsúlyosabbá válik tanítványaik ilyen jellegű nevelését-oktatását illetően. E területek közé sorolható a social media platformok tudatos alkalmazására, a közösségi médiahasználat és a valóságos élet közötti egyensúly megtalálására, az online és az offline élet közötti különbségtételre, a saját értékrend kialakítására való felkészítés. Ezenkívül az esetlegesen megjelenő, fiatalkori externalizációs és internalizációs szorongás szintén megkívánja az adekvát tanári reagálást, illetve a tanuló megfelelő szakemberhez irányítását. Míg előbbi főként az életvezetési problémákban, agresszív, antiszociális, normasértő viselkedést kiváltó formában nyilvánulhat meg, utóbbi a visszahúzódással, az alacsony önértékeléssel és depresszióval jellemezhető szorongásként jelenik meg (*Prievara*, 2016). Az említett feladatok miatt, megítélésem szerint, a segítő, támogató, facilitáló tanári szereprepertoár elsajátítása is egyre nagyobb szerephez jut.

megkívánja az adekvát tanári reagálást

2. AZ ÉRTÉKEKKEL KAPCSOLATOS SZEMLÉLETMÓD VÁLTOZÁSA

Jelenkori társadalmunkban a hagyományos értékek átrendeződésének felgyorsulása a fiatalok szocializációjára is jelentős hatást gyakorol. Az életutak és életmódok diverzifikálódása következtében az egyén értékválasztásának lehetőségei kitágultak, ugyanakkor nagyobb bizonytalanságot is eredményeztek. Ezért tanulságos a pedagóguspályára készülő fiatalok által preferált értéktartalmak megismerése: a kapott eredmények alapján diagnózis felállítása, valamint pedagógiai konzekvenciák levonása.

Hazánkban a kilencvenes évektől került az érdeklődés középpontjába a nagymintás ifjúságkutatásokban a széles értelemben vett értékdimenziók vizsgálata, illetve az azokat befolyásoló tényezők feltárása, hiszen ebben az időszakban jelentős társadalmi, politikai, gazdasági, kulturális változások mentek végbe (*Bauer*, 2002; *Fazekas* és *Dobó*, 2016; *Kiss-Kozma* és *Székely*, 2023a). Mindezek következtében napjainkra egy kevert értékvilágú, fragmentálódott társadalom képe rajzolódott ki. A fiataloknak, köztük a pedagóguspályát választóknak pedig ebben a kihívásokkal teli világban kell a saját

jövőjükre vonatkozó döntéseket meghozniuk. Az elmúlt mintegy 30 év hazai kutatásainak tanulsága szerint – az Inglehart-féle tengelyen[1] elhelyezve – a magyar értékrendre a világi-racionális, zárt gondolkodás jellemző. Ezt a képet árnyalja ugyanakkor az a tény, hogy az ifjabb életkori kohorszokban a nyitott gondolkodásúak arányának növekedése (*Keller*, 2010), illetve a posztmateriális értékek fontosabbá válása (*Engler*, 2017) figyelhető meg, valamint az, hogy az újabb generációk számos vonatkozásban önállóbbak, az értékek tekintetében heterogénebb társadalmi csoportot alkotnak. Számukra már az „önkibontakoztatás" értékei a mérvadóak a „kötelesség-értékekkel" szemben (*Vekerdy*, 2004). A fentebb vázolt tendenciákat jól mutatják az iskolai értékorientációs folyamatok és a fiatalok értékdimenziói közötti viszony feltárására fókuszáló, periodikusan ismétlődő kutatások eredményei (*Gábor*, 1993; *Székely*, 2013; *Nagy* és *Székely*, 2016; *Fazekas* és *Dobó,* 2016; *Székely* és *Szabó*, 2017, *Székely*, 2018; *Nagy*, 2020; *Kiss-Kozma* és *Székely,* 2023a). A vizsgálatok az eltelt idő alatt sem vesztettek aktualitásukból, hiszen a közelmúlt eseményei (a pandémia, az online világ szerepének növekedése, a klímaváltozás, a háborús konfliktusok stb.) ismételten felvetik a kérdést: ezek a történések befolyásolják-e és hogyan a fiatalok értékítéletét.

a fiatalok értékdimenziói közötti viszony feltárására fókuszáló, periodikusan ismétlődő kutatások

3. AZ EMPIRIKUS KUTATÁS JELLEMZŐI

3.1. A kutatás menete és módszere

A tanulmányaik elején járó, nappali tagozatos tanárjelöltek értékítéletének megismerésére irányuló adatfelvételre a múlt év tavaszán került sor. *Szekszárdi Júlia* (2001) értékpreferenciát feltáró kérdőívének megújított (általam részben kibővített, részben átalakított) változata 61 kívánságként megfogalmazott érték ötfokozatú skálán való elhelyezését kérte, ahol az 1 „egyáltalán nem fontos", az 5 „nagyon fontos" jelentést hordozott. A tanárszakos hallgatók a listát egy saját kívánsággal is kiegészíthették. Ehhez társult a válaszadók által a legkevésbé fontosnak és a legeslegfontosabbnak tartott értékek megjelölése, amelyekhez indoklást is meg kellett fogalmazniuk. Ezáltal képet kaphattam az általuk aktuálisan legnegatívabbnak és a legpozitívabbnak tartott értékekről (*1. melléklet*).

A vizsgálati eszköz öt témakört és – azokon belül – különféle csoportokba sorolható értékeket tartalmazott; könnyen áttekinthető és rövid idő alatt kitölthető volt (*1. táblázat*).

[1] Az Inglehart-féle tengelyek az értékrendek és világnézetek különböző dimenzióit modellezik. Kidolgozói, Ronald Inglehart és Christian Welzel feltételezése szerint az országok gazdasági és társadalmi fejlettsége szorosan összefügg az emberek világnézeti preferenciáival. Elméleti modelljük egyik tengelyén a tradicionális-vallásos/világi-racionális gondolkodás, a másikon pedig a zárt és nyitott gondolkodás helyezkedik el (vö. *Keller*, 2010).

1. TÁBLÁZAT

A kérdőív témakörei és értékcsoportjai

Témakörök	Értékcsoportok és az azokhoz tartozó kívánságok sorszáma
Egyéni fejlődéssel kapcsolatos értékek	Adottságok, képességek (1., 10., 23., 34., 43.)
	Iskolai előmenetel (2., 14., 18., 44., 51a., 51b.)
Társas kapcsolatokat érintő értékek	Kortársak, barátok (3a., 3b., 15., 20a., 20b., 30., 35a., 35b.)
	Szerelem (4., 16., 36., 45., 52.)
	Család (31., 37., 46., 53., 55.)
Szabadságigényt tükröző értékek	A szabad döntés lehetősége (13a., 13b., 22., 24., 32a., 32b., 38.)
	A biológiai korlátok feloldásának lehetősége (9., 28., 39., 47., 50.)
Jövővel kapcsolatos értékek	A társadalom, az emberiség szolgálata (5., 11., 19., 27., 33.)
	Hírnév, siker (8., 12., 17., 21., 40.)
Fogyasztói értékek	Anyagi javak, lehetőségek (6., 26., 29., 41., 48.)
	Szabadidő, szórakozás (7., 25., 42., 49., 54.)

FORRÁS: *saját szerkesztés*

3.2. A kutatás mintája

Az értékekre fókuszáló, egyéni írásbeli kikérdezésben a Miskolci Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karának 1. és 2. éves nappali tagozatos, osztatlan tanárszakos hallgatói vettek részt (N = 30). Szakok tekintetében többféle párosításban: a történelem, a magyar, az etika, a földrajz, az angol és a német szakok domináltak. 12 nő és 18 férfi töltötte ki a kérdőívet.

3. 3. Hipotézisek

A kérdőíves felmérés alapján a leendő tanárok által prioritást élvező értéktartalmak feltárását, valamint az általuk leginkább elutasított és a legpozitívabb attitűdöt kiváltó értékek és az azok választása hátterében álló okok feltérképezését helyeztem előtérbe. A tanárjelöltek szemléletét, tevékenységét, interperszonális viszonyait befolyásoló értékdimenziók közül – a hipotézisek megfogalmazásakor – elsődlegesen az

egyéni fejlődéshez, a fogyasztáshoz fűződő, valamint a jövővel összefüggésben a társadalmi szerepvállalást tükröző értékek körére fókuszáltam.

1. Napjainkban az ifjabb generációk – az élet számos területén – azzal szembesülnek, hogy önállónak, céltudatosnak kell lenniük; a boldogság egyik fő forrása az egyéni sikerek elérése. Ebből következően az egocentrizmus és az önérvényesítés felértékelődésének lehetünk tanúi. Feltevésem szerint ezért az egyéni érvényesüléssel kapcsolatos témakör értékcsoportjai kiemelt szerephez jutnak a tanárszakos hallgatók értékrendszerében.

2. A fentebb kifejtettekkel szoros összefüggésben – elvárásom szerint – a posztmateriális értékek felértékelődése ellenére egyértelműen megmutatkozik a fogyasztói értékek dominanciája, a jobb életkörülmények megteremtésének, a fogyasztói igények minél szélesebb körű kielégítésének vágya, valamint a megszerzett anyagi javak presztízsértéke miatt.

3. Harmadik hipotézisem a *jövővel kapcsolatos értékek* témaköréhez besorolt, a társadalmi szerepvállalással összefüggő értékcsoport alacsony szintű elismertségére vonatkozik: meglátásom szerint össztársadalmi szinten nem folyamatosan, hanem csak kampányszerűen valósul meg a karitatív tevékenységek végzése, illetve az ilyen jellegű célok támogatása.

4. A KUTATÁS FŐBB EREDMÉNYEI

4.1 Az egyes témakörök és értékcsoportok megítélése a tanárjelöltek körében

Az egyes témakörök szerint összesített adatok alapján megállapítható, hogy a vizsgált mintában mely értéktartalmak élveznek elsőbbséget. A kapott eredmények jól mutatják, hogy a nappali tagozatos, 1. és 2. éves tanárszakos hallgatók számára az egyéni fejlődéshez tartozó értékek a legfontosabbak; míg a jövő témakörébe sorolt értékekhez kötődnek a legkevésbé (*2. táblázat*).

2. TÁBLÁZAT

A tanárszakos hallgatók értékválasztása az egyes témakörök szerint

Rangsor	Témakörök	Átlagok
1.	Egyéni fejlődés	4,16
2.	Társas kapcsolat	3,96
3.	Szabadságigény	3,48
4.	Fogyasztói értékek	3,10
5.	Jövővel kapcsolatos értékek	2,96

FORRÁS: *saját szerkesztés*

Az 1. és 2. ranghelyen álló témakör megítélésben – a számtani átlagok alapján – nincs számottevő különbség. Valamivel nagyobb mértékű a többi témakör leszakadása.

Összességében a rangsor 1. és 5. helyére került témakörök között jelentős az eltérés. Meglátásom szerint az eredmények részben a választás nehézségeit mutatják: egy-egy témakörbe egymástól igen eltérő csoportok, azokon belül pedig különféle értékek tartoznak (vö.: *1. táblázat* és *1. melléklet*); részben pedig azt mutatják, hogy a sokféle érték között nem mindig könnyű differenciálni. Az azonban jól látható, hogy a tanárjelöltek számára – a döntés feltételezett nehézségei ellenére – az egyéni boldogulás a leglényegesebb; míg a fogyasztáshoz kapcsolódó és a jövő témakörébe sorolt értékek (mely utóbbihoz a társadalmi szerepvállalás is tartozik) sokkal kevésbé vonzóak. A tanárszakos hallgatók értékválasztása tehát a posztmateriális értékeknek és az emberi kapcsolatoknak az anyagi javakat felülmúló szerepét igazolta. A Maslow-féle piramissal összevetve (*N. Kollár* és *Szabó*, 2004) pedig megállapítható, hogy számukra a növekedésalapú szükségletek közül a kognitív terület a legfontosabb.

Az egyes értékcsoportok esetében az azonos témakörbe tartozó értékek nem egymás után következnek a rangsorban, alátámasztva egy-egy témakör kiemelt szerepét, hanem bizonyos mértékig hektikusan helyezkednek el. Így például a társas kapcsolat értékcsoportjai az 1. 3., valamint a 9. helyre kerültek. Mindez szintén arra utal, hogy az egyes csoportokba tartozó, egymástól olykor igencsak eltérő értékek megítélése között jelentős az eltérés: így az erősebb és gyengébb kötődés egyaránt kifejezésre jut. Ebből következően fontosság tekintetében számos érték megítélése lehet hasonló vagy nagyon különböző; de az is valószínűsíthető, hogy a tanárjelöltek választása sem mindig konzekvens (*3. táblázat*).

3. TÁBLÁZAT

A tanárjelöltek értékítélete az egyes értékcsoportok szerint

Rangsor	Értékcsoportok	Az egyes értékcsoportok témakörönként való besorolása	Átlagok
1.	Szerelem	Társas kapcsolat	4,49
2.	Adottságok, képességek	Egyéni fejlődés	4,45
3.	Család	Társas kapcsolat	4,24
4.	Iskolai előmenetel	Egyéni fejlődés	3,88
5.	Szabad döntés	Szabadságigény	3,64
6.	Társadalom, emberiség szolgálata	Jövővel kapcsolatos értékek	3,51
7.	Biológiai korlátok feloldása	Szabadságigény	3,33
8.	Anyagi javak, lehetőségek	Fogyasztói értékek	3,19
9.	Kortársak, barátok	Társas kapcsolat	3,15
10.	Szabadidő, szórakozás	Fogyasztói értékek	3,01
11.	Hírnév, siker	Jövővel kapcsolatos értékek	2,40

FORRÁS: *saját szerkesztés*

Az egyes értékcsoportok megítélése alapján a mikrokörnyezeti tényezők közül a legszemélyesebb kötődések – a partnerkapcsolat és a család – élveznek elsőbbséget (az 1. és 3. ranghelyen); valamint az egyéni érvényesülést és a saját jövőbeni egzisztencia megteremtését lehetővé tevő adottságok, képességek (a 2. ranghelyen). Nem meglepő, hogy a hallgatóknak ebben az életszakaszában a szerelem fontos szerepet játszik. Ezzel kapcsolatos elvárásaikban – az ehhez kapcsolódó értékek megítélésekor – az idealisztikus szemlélet és a hosszú távú elképzelések egyaránt megjelennek. Az emberi kapcsolatok és a magánélet egyébként egy pár évvel korábban egyetemisták körében lefolytatott vizsgálat tanúsága szerint is a kiemelt értékek közé tartozott (vö. *Engler*, 2017). A családdal kapcsolatos pozitív attitűd ugyanakkor harmonizál egy másik ifjúságkutatás eredményével is, amely szintén a család, a párválasztás, a tradicionális értékek iránti elköteleződést mutatta; hiszen a mai fiatalok többsége is tervezi a családalapítást, értéket jelent ez számára (*Székely és Szabó*, 2017). Egy 2020-as felmérés szerint ugyanakkor az ifjú adatközlők stabil párkapcsolatban és családban gondolkodnak, de dilemmákat fogalmaznak meg a munkavállalást és az egyéni professzionális fejlődést illetően. Aggodalommal tölti el őket a magánélet és a szakmai előmenetel összehangolása (*Székely*, 2021; *Pillók és Székely*, 2023). Ezt a képet árnyalja, hogy a házasság alternatívái, az együttélés és az élettársi kapcsolat mellett az egyedül élők arányának növekedése is megfigyelhető (*Bognár és Erát*, 2020). Míg a korábbi vizsgálatokban a mintát a 15–29 éves fiatalok alkották, a három évvel később lefolytatott kutatás, az ifjúsági életszakasz jelentős változása miatt, már a 19–39 év közöttiek megkérdezésén alapult, s a családalapítás életkori kitolódását mutatta ki (*Kiss-Kozma* és *Székely*, 2023a), valamint azt, hogy a válaszadó fiatalok 68%-a tervezi gyermek vagy újabb gyermek vállalását (*Kiss-Kozma és Székely*, 2023b). Összességében tehát megállapítható, hogy a párkapcsolat, a család jelentőségének felértékelése napjainkban is megfigyelhető, annak ellenére, hogy a ’90-es évektől a fiatalok értékrendjének jelentős mértékű átrendeződéséről: függetlenedésükről és mobilitás iránti igényükről beszélhetünk (*Gábor*, 1993; *Bauer*, 2002), amelyek mellett ugyanakkor a 21. században érvényesülő jelenségek (mint az önálló életkezdés kitolódásának ideje, az elmagányosodás, a bizonytalan jövő, a célok hiánya, az egzisztenciális nehézségek) hatása sem elhanyagolható módon befolyásolja a mai ifjú nemzedék értékvilágát (*Kiss-Kozma* és *Székely,* 2023a; *Kiss-Kozma* és *Székely,* 2023b).

az idealisztikus szemlélet és a hosszú távú elképzelések egyaránt megjelennek

Az egyéni érvényesülés, boldogulás vágya szintén természetes elvárás, hiszen a felsőfokú tanulmányok alatt és azt követően is egyre lényegesebb szempont a minél többféle kompetencia elsajátítása, ami az önálló élet megalapozásának fontos feltétele. Ugyancsak ezt a célt szolgálja a 4. ranghelyre sorolt iskolai előmenetel, a minél jobb teljesítmény elérése is. Ennek hátterében vélhetően elsődlegesen az áll, hogy a hallgatóknak határozott elképzelésük van a számukra ideális munkahelyről, amellyel kapcsolatban mind a tanárképzési gyakorlatok során, mind a rendszeresen vagy alkalmilag végzett egyéb munkatevékenységek révén különféle tapasztalatokat szereznek.

Ebben a vonatkozásban érdemes azt is megemlíteni, hogy a válaszadók harmada (10 fő) – egyetemi tanulmányai mellett – folyamatosan dolgozik.

A kutatásban résztvevők barátokhoz, kortársakhoz kötődése viszont igencsak alacsony szintű, s mindez ellentmond annak a sztereotípiának, amely szerint a fiatalok számára ezek a kapcsolatok a serdülőkortól kezdődően meghatározóbbak, mint más felnőttekhez fűződő viszonyuk (*Tari,* 2011). Az általunk megkérdezettek értékelései ezt nem támasztották alá. Ezért méltán vetődik fel a kérdés, hogy a válaszadók értékítéletét hogyan befolyásolja a felsőfokú tanulmányok jelenlegi rendszere, amely nem feltétlenül kedvez a hallgatók közötti személyesebb kapcsolatoknak. Milyen szerepet játszik ebben a tanulmányok melletti munkavégzés, a partnerkapcsolatok előtérbe helyezése, illetve az a tény, hogy ma már a barátságok fenntartása is főként az online térben valósul meg (*Kiss-Kozma* és *Székely*, 2023b). A kapott eredmények függvényében ezért tanulságos lenne a későbbiekben annak vizsgálata, hogy a társas kapcsolati értékeket egyébként fontosnak tekintő tanárjelöltek számára a barátokhoz, kortársakhoz fűződő értékek miért nem élveznek nagyobb prioritást, illetve hogy az alacsony szintű választás mögött konkrétan milyen okok (negatív tapasztalatok, pozitív élmények hiánya stb.) állnak. A feltett kérdések indokoltságát az *Ifjúság'23* kutatás eredményei is igazolják, hiszen azok is a közösségek és a baráti társaságok hiányának problematikájára mutatnak rá (*Kiss-Kozma* és *Székely*, 2023a). Emellett azt a vizsgálati eredményt is érdemes kiemelni, amely szerint a megkérdezett fiatalok ötöde gyakran vagy mindig magányosnak érzi magát, pedig a megküzdési mechanizmusok között az egyik legfontosabb a társas támasz jelenléte (*Kiss-Kozma* és *Székely*, 2023b).

A leendő tanárok fogyasztói témakörhöz való alacsony kötődését a kapcsolódó értékcsoportok 8. és 10. helye mutatja. A továbbiakban mindenképpen érdemes lenne a vizsgálat tárgyát és célját kibővíteni: ezeket az anyagi javakhoz és szabadidős tevékenységekhez fűződő attitűdök mögött álló okokra és azok feltárására is kiterjeszteni.

a társadalom és emberiség szolgálata, valamint a *hírnév, siker* értékcsoportok elutasítása

A rangsor második felében elhelyezkedő *a társadalom és emberiség szolgálata*, valamint a *hírnév, siker* értékcsoportok elutasítása teljes mértékben harmonizál az azokat magában foglaló *jövővel kapcsolatos értékek* témakör negatív megítélésével. Vélhetően az egyéni érvényesülés, az individualizmus előtérbe kerülésével is összefügg a közösség szolgálatára vonatkozó értékek háttérbe szorulása. Az egyes ember saját maga és hozzátartozói felé fordulása, a társadalom többi tagjától való távolságtartása egyébként egy korábbi vizsgálat szerint is jellemző az egyetemistákra, hiszen a körükben lefolytatott felmérés is azt mutatta, hogy csak a középmezőnyben helyezkednek el a társadalmi és közösségi felelősségvállalással kapcsolatos értékek (vö. *Engler*, 2017).

A tanárszakos hallgatók számára a tudományok és a művészetek területén elérhető sikerek sem voltak vonzóak; feltételezhetően saját képességeik és lehetőségeik felmérésével függ össze, hogy ilyen jellegű célokat nem támasztanak.

4.2 A tanárjelöltek által leginkább elutasított értékek

Az egyes értékek megítélése nyomán kialakult rangsor lehetővé tette a tanárszakos hallgatók értékpreferenciájának még konkrétabb megismerését. Jelen tanulmányban a rangsor elején és végén elhelyezkedő, kívánságok formájában kifejezett értékeket az alábbi táblázatok összegzik (*4. és 5. táblázat*).

A megkérdezettek által legkevésbé fontosnak tartott értékek igen változatos képet mutatnak, hiszen négyféle témakörbe sorolhatók be (fogyasztói értékek, jövővel kapcsolatos értékek, szabadságigény, társas kapcsolat; *4. táblázat*).

4. TÁBLÁZAT

A tanárszakos hallgatók által leginkább elutasított értékek

Rangsor	A leginkább elutasított értékek	Az elérhető legmagasabb pontszámhoz viszonyított arány
1.	42. Rendszeresen járhatnék játékkaszinóba.	24,67%
2.	40. Olimpiai bajnok lennék	34,67%
3.	21. Parlamenti képviselővé választanának.	37,33%
4.	9. Sohasem halnék meg.	42,00%
5.	3.a) Én lennék a legnépszerűbb az egyetemi csoportban	45,33%
6.	20.a) Nekem lenne a legnagyobb tekintélyem az egyetemi csoportban.	46,00%
7.	20.b) Nekem lenne a legnagyobb tekintélyem a munkahelyemen.	47,59%
8.	17. Nobel-díjas tudós lennék.	49,33%

Forrás: *saját szerkesztés*

A leginkább elutasított témakörök és azokhoz tartozó értékcsoportok: a jövőhöz kötődő értékek (hírnév, siker), amelyek a 2., 3. és a 8. ranghelyre kerültek; illetve a társas kapcsolatok értékei (kortársak, barátok), amelyek az 5., 6., és a 7. helyen találhatók. Feltételezésem szerint a tanárjelöltek szakossága és a más területekre vonatkozó, általuk fontosnak tartott kívánságok is szerepet játszottak abban, hogy sem a kiemelkedő sporteredmények, sem a nemzetközi tudományos karrier nem igazán volt vonzó a számukra. S a kortársak, barátok értékkörével kapcsolatos alacsony affinitással szinkronban a csoporttársak és a munkatársak sem játszanak meghatározó szerepet az életükben. Más kutatásokkal analóg módon pedig – a vizsgált mintában – a fiatalok nem túl magas szintű politikai érdeklődése, illetve az ilyen jellegű pozíciók betöltésével kapcsolatos averzió is újfent megerősítést nyert (vö. *Székely* és *Szabó*, 2017). A földi

„örökélethez" való ambivalens viszonyulást a 4. ranghelyre sorolt érték jelzi, hiszen egyfelől számos előnye lehet az időben „végtelenített" életnek, ugyanakkor, ha ehhez betegség társul, illetve a közeli hozzátartozók, szeretett személyek elvesztésével jár, akkor már nem egyértelmű az ehhez való viszonyulás. Egy állítás kapcsán megjelenik a fogyasztói értékek elutasítása is. A „Minden nap járhatnék játékkaszinóba" az elutasított értékek listájának 1. helyén áll. Valószínűsíthető, hogy az adatközlők választása mögött több ok húzódhat meg: miközben a játékkaszinóba járás komoly anyagi erőforrásokat feltételez, a kaszinók világának megítélése részben az egzisztenciális problémákkal, az anyagi veszteségekkel, részben a családi konfliktusokkal kapcsolatos veszélyekkel függhet össze, de az is feltételezhető, hogy vannak, akik a játékszenvedély elhatalmasodása, a függőség kialakulása miatt utasítják el, vagy alapvetően idegennek érzik ezt a közeget, másfajta szórakozási és kikapcsolódási formákat helyeznek előtérbe.

4.3 A tanárszakos hallgatók által különösen fontosnak tartott értékek

Az adatközlők által igen lényegesnek tartott értékek sorrendjét az alábbi táblázat szemlélteti (*5. táblázat*).

5. TÁBLÁZAT

A tanárjelöltek által legfontosabbnak tartott értékek

Rangsor	A legkedveltebb értékek	Az elérhető legmagasabb pontszámhoz viszonyított arány
1.	34. Kiváló nyelvérzékem lenne.	96,00%
2.	53. Hűséges, megértő házastársat találnék.	94,48%
3.	52. Olyan partnert találnék, akivel egész életünkben tartana az igazi szerelem	93,33%
4.	15. Találnék egy életre szóló igaz barátot.	92,67%
5-6.	14. Sikerülne legalább egy felsőfokú nyelvvizsgát letennem.	92%
5-6.	45. Sikeres lenne a párkapcsolatom.	92%
7.	10. Valamiben kimagaslóan tehetséges lennék.	90,67%
8.	23. Nagyon okos lennék.	90,00%

FORRÁS: *saját szerkesztés*

A tanárjelöltek számára, a prioritást élvező témakörökkel és értékcsoportokkal összhangban, az egyéni fejlődés (az 1., az 5., a 6., a 7. és a 8. ranghelyen) és a társas kapcsolat értékei (a 2., a 3. a 4., az 5. és a 6. ranghelyen) élveznek elsőbbséget. Ebből következően, a mintát alkotó fiatalok számára a tudás és a kiemelkedő képességek, különösen az idegennyelv-ismeret fontos. Nem véletlenül, hiszen – munkaerőpiaci

szempontból – az egyéni érvényesülést támogató igen fontos kompetenciáról van szó. Jelentőségét – a már fentebb említett, egyik korábbi ifjúságkutatás részvevőihez hasonlóan (*Székely* és *Szabó*, 2017) – a válaszadók is felismerték.

A kérdőívben feltüntetett értékeket a tanárjelöltek maguk is kiegészíthették egy általuk lényegesnek tartott kívánsággal. Ezzel a lehetőséggel csupán hat fő élt, ezért általános következtetés nem vonható le. Az ugyanakkor megállapítható, hogy ezek a kívánságok is az egyéni fejlődéshez és a társas kapcsolatokhoz sorolható értékeket foglaltak magukba.

A tanárszakos hallgatóknak – egy-egy legkevésbé, illetve leginkább fontosnak vélt érték vonatkozásában – a választásukkal kapcsolatos indoklást is meg kellett fogalmazniuk. A kismintás kutatás sajátosságaiból, valamint a választások divergenciájából adódóan, a kapott eredményeket összegezve azt érdemes kiemelni, hogy a negatív és pozitív értékválasztások is alapvetően az egyébként is kedvelt és elutasított témakörökhöz, értékcsoportokhoz kötődtek. A hallgatók által leginkább elutasított érték – amelyet 10 fő jelölt meg – a „Parlamenti képviselővé választanának" volt. Véleményüket az alábbi, tipikus megjegyzésekkel támasztották alá: nem érdekli a politika; a habitusa nem tenné alkalmassá erre a feladatra, amely sok stresszel jár; egyedül nem tudna változást elérni. A tanárjelöltek által legpozitívabbnak tartott értékek közül pedig „A családtagjaim büszkék lennének rám" került az első helyre (négy fő választása révén). A szűkszavú indoklásokból elsősorban az derült ki, hogy a tanárszakosok értékelik azt, hogy minden helyzetben számíthatnak családtagjaik támogatására, és ezt szeretnék viszonozni azzal, hogy bebizonyítsák, érdemes őket segíteni.

> a hallgatók által leginkább elutasított érték a „Parlamenti képviselővé választanának"

5. ÖSSZEGZÉS

A tanárszakos hallgatók értékítéletéről pillanatfelvétel készítése – életútjuk egyik jelentős állomásán, felsőfokú tanulmányaik, illetve a pedagóguspályára készülésük kezdeti időszakában – több szempontból is hasznos lehet. Mélyebb önismeretükhöz, hatékonyabb pályaszocializációjukhoz egyaránt hozzájárulhat, hiszen a tanárjelöltek értékekhez való viszonyulása egyfajta szűrőként alapvetően meghatározza a pedagógusszerepről vallott nézeteiket is. A leendő tanároknak ugyanis figyelembe kell venniük, hogy az iskolának, bár a korábbiaktól részben eltérő módon, továbbra is fontos funkciója a kultúra, a normák és az értékek közvetítése.

A fenti megállításokat figyelembe véve, empirikus kutatásom keretében, az 1. és 2. éves nappali tagozatos, bölcsész és társadalomtudományi tanárszakokon tanuló hallgatóknak a mindennapi életükben eltérő mértékben szerepet játszó, praktikus értékeinek a feltárására nyílt lehetőségem (vö. *Bauer*, 2002) egy kérdőíves vizsgálatban, az értékek Likert-skálán történő minősítése és a hallgatók rövid szöveges válaszokban kifejtett véleménye alapján .

Összességében a tanárjelöltek értékválasztására – a Maslow-féle növekedésalapú szükségletek közül – a kognitív terület és a szeretet, a valahová tartozás dominanciája

jellemző. A kialakult rangsor alapján, több vonatkozásban is, az *egyéni fejlődéshez kötődő* témakör, illetve értékek; másodsorban pedig az *emberi kapcsolatok* élveztek prioritást, tehát a posztmateriális értékek szerepe volt jelentős. Ennek következtében az 1. hipotézisem beigazolódott.

A *fogyasztói* témakör kiemeléséről viszont ugyanez nem mondható el. A rangsorvégi elhelyezkedés (8. és 10. ranghely) alapján sem a szabadidőhöz, szórakozáshoz, sem az anyagi javakhoz, lehetőségekhez kötődő értékcsoportok, valamint az ilyen jellegű értékek nem élveztek magas támogatottságot ebben a mintában. Ily módon az ezek felülértékelésére vonatkozó feltételezésem nem igazolódott be.

A *jövő* témaköréhez tartozó, a köz érdekében végzett tevékenységek, a társadalom és az emberiség szolgálatát képviselő értékek szintén kevéssé lényegesek a hallgatók megítélése szerint. Vélhetően az egyéni érvényesülés előtérbe helyezésével, az individualizmussal is összefügg a közösség szolgálatára vonatkozó értékek háttérbe szorulása. *A társadalom, az emberiség szolgálata* értékcsoport a rangsorban a középmezőnybe, a 6. helyre került, ezáltal – előzetes elvárásaimhoz képest – valamivel fontosabbnak ítélték a hallgatók, így csak részben igazoldódott be a feltevésem.

A tanárjelöltek körében lefolytatott, az értéktartalmak aktuális megítélésére vonatkozó kérdőíves felmérésem során kapott eredmények – az alkalmazott módszerek és eszközök különbözősége, a minta nagyságából és jellegéből, valamint a makro- és mikrokörnyezeti tényezők megváltozásából adódó eltérések ellenére – számos vonatkozásban átfedést mutattak a nagymintás ifjúságkutatások eredményeivel, ezáltal hasonló konzekvenciák levonására adtak lehetőséget.

> a köz érdekében végzett tevékenységek szintén kevéssé lényegesek a hallgatók szerint

Természetszerűleg nem hagyható figyelmen kívül, hogy dinamikusan változó világunkban az értéktartalmak megítélése nem állandó, számos tényező befolyásolja az egyes értékek megítélését; s mindez további kérdéseket vet fel az értékválasztások mögött meghúzódó okok mélyebb feltárásával kapcsolatosan, illetve a tanárjelöltek általános beállítódása és attitűdjei vonatkozásában.

IRODALOM

Bauer B. (2002): Az ifjúság viszonya az értékek világához. In: Szabó A., Bauer B. és Laki L. (szerk.): *Ifjúság 2000. Tanulmányok I.* Nemzeti Ifjúságkutató Intézet, Budapest. 195–208. Letöltés: http://ncsszi.hu/kutatasi-archivum/ifjusagkutatas/83/news (2024. 10. 24.).

Bognár A. és Erát D. (2020): Párkapcsolatok és gyermekvállalás a magyar ifjúság kutatás 2020 eredményeinek tükrében. In: Nagy Á. (szerk.): *A Lábjegyzeten is túl. Magyar ifjúságkutatás 2020*. Szociális Demokráciáért Intézet – Excenter Kutatóközpont. 14–31. Letöltés: https://mek.oszk.hu/23200/23269/23269.pdf (2024. 10. 24.).

Buda A. (2019): Generációk, társadalmi csoportok a 21. században. *Magyar Tudomány*. **180.** 1sz., 120–129. Letöltés: https://www.researchgate.net/publication/332830667_Generaciok_tarsadalmi_csoportok_a_21_szazadban (2024. 11. 20.)

Engler Á. (szerk.) (2017): *Család és karrier. Egyetemi hallgatók jövőtervei. Országos kutatás. Gyorsjelentés.* Letöltés: https://www.haromkiralyfi.hu/upload/files/Csalad-es-karrier-gyorsjelentes.pdf (2024. 10. 24.).

Fazekas A. és Dobó I. (2016): Ön és tükörkép: identitás, értékek. In: Nagy Á. és Székely L. (szerk.): *Negyedszázad magyar ifjúság 2012.* Iuvenis Ifjúságszakmai Műhely – ISZT Alapítvány – Excenter Kutatóközpont – Új Ifjúsági Szemle Alapítvány. 308–338. Letöltés: http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Negyedszazad.pdf (2024. 10. 24.).

Gábor K. (1993): Ifjúsági értékorientációs folyamatok. In: Boros L., Rét R. és Gelléríné Lázár M. (szerk.): *Érték – iskola – család*. Akadémiai, Budapest. 127–154.

Gergely J. (1994): Érték és személyiség. In: Balogh T. (szerk.): *Személyiség Koncepciók. Tanulmányok*. JGYTF, Szeged. 47–54. Idézi: Pigler L. (1996): *A középiskolai tanulók interperszonális értékeinek pszichológiai vizsgálata. Bölcsészdoktori értekezés.* Szeged. 18. Letöltés: https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/3878/1/1996_pigler_laszlo.pdf (2024. 04. 12.).

K. Nagy E. (2022): *Vezetői célkitűzések, feladatok*. Kézirat.

Keller T. (2010): Magyarországi értéktérkép: normakövetés, egyéni teljesítmény, szolidaritás és öngondoskodás elfogadottsága a magyar társadalomban. *Szociológiai Szemle*. **20.** 2. sz., 42–70. Letöltés: https://szociologia.hu/dynamic/szocszemle_2010_2_42_70_kellertpdf.pdf (2024. 10. 24.).

Kiss-Kozma G. és Székely L. (szerk.) (2023a): *Ifjúság'23 – Jelentés az ifjúságügyről*. Ifjúságkutató Intézet, MCCC. Letöltés: https://ifjusagkutatointezet.hu/kiadvany/ifjusag-2023-jelentes-az-ifjusagugyrol (2024. 10. 24.).

Kiss-Kozma G. és Székely L. (2023b): *Ifjúság + | Öt kérdésben a magyarországi 15–39 évesekről*. Ifjúságkutató Intézet, MCCC. Letöltés: https://ifjusagkutatointezet.hu/kiadvany/ifjusag-ot-kerdesben-a-magyarorszagi-15-39-evesekrol (2024. 10. 24.).

Malatyinszki Sz. (2022): *A digitalizáció hatása az emberi erőforrásra*. Kodolányi János Egyetem, Székesfehérvár Letöltés: https://real.mtak.hu/200194/1/MTMT-32864096_v.01.pdf (2024. 11. 19.)

Nagy Á. (szerk., 2020): *A Lábjegyzeten is túl. Magyar ifjúságkutatás 2020*. Szociális Demokráciáért Intézet – Excenter Kutatóközpont. Letöltés: https://mek.oszk.hu/23200/23269/23269.pdf (2024. 10. 24.).

Nagy Á. és Székely L. (szerk., 2016): *Negyedszázad. Magyar ifjúság 2012.* Iuvenis Ifjúságszakmai Műhely – ISZT Alapítvány – Excenter Kutatóközpont – Új Ifjúsági Szemle Alapítvány. Letöltés: http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Negyedszazad.pdf (2024. 10.24.).

N. Kollár K. és Szabó É. (2004): *Pszichológia pedagógusoknak.* Letöltés: https://mte.eu/wp-content/uploads/2022/02/Kollar-Szabo_Pszichologia_pedagogusoknak.pdf (2024. 10. 24.).

Pillók P. és Székely L. (2023): *Kívánj tízet! A magyarországi fiatalok nemzedéki önreflexiója és jövőképe*. Budapest. Letöltés: https://ifjusagkutatointezet.hu/kiadvany/kivanj-tizet (2024. 10. 24.).

Prievara D. K. (2016): Iskoláskorúak problémás mértékű internethasználatának következményei és megelőzési lehetőségei. *Magyar Pedagógia.* **116.** 2. sz., 151–169. Letöltés: https://www.magyarpedagogia.hu/index.php/magyarpedagogia/article/view/100/100 (2024. 11. 19.)

Steigervald K. (2024): *Generációk harca a figyelemért - Hogyan tanuljunk egymástól, egymásért?* Partvonal

Szekszárdi J. (2001): Példa az értékvizsgálatra. In: Uő.: *Nevelési vizsgálatok a pedagógiai gyakorlatban.* Veszprémi Egyetemi Kiadó, Veszprém. 54–57.

Székely L. (szerk., 2013): *Magyar ifjúság 2012. Tanulmánykötet.* Magyar Közlöny- Lap- és Könyvkiadó. Letöltés: http://mek.oszk.hu/18600/18689/18689.pdf (2024. 10. 24.).

Székely L. (szerk., 2018): *Magyar fiatalok a Kárpát-medencében. Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Tanulmánykötet.* Kutatópont Kft. és Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft., Budapest. Letöltés: https://www.academia.edu/62943933/Magyar_fiatalok_a_Kárpát_medencében_Magyar_Ifjúság_Kutatás_2016 (2024. 10. 24.).

Székely L. (2021): A járvány nemzedéke – Magyar ifjúság a koronavírus-járvány idején. In: Uő. (szerk.): *Magyar fiatalok a koronavírus-járvány idején. Tanulmánykötet a Magyar Ifjúság Kutatás 2020 eredményeiről.* Enigma 2001 Kiadó és Médiaszolgáltató Kft., Budapest. 9–31. Letöltés: https://ifjusagkutatointezet.hu/kiadvany/a8-magyar-fiatalok-a-koronavirus-jarvany-idejen-tanulmanykotet-a-magyar-ifjusag-kutatas-2020-eredmenyeirol (2024. 10. 24.).

Székely L. és Szabó A. (szerk., 2017): *Magyar Ifjúság Kutatás 2016. Az ifjúságkutatás első eredményei. Ezek a mai magyar fiatalok!* Új Nemzedék Központ. Letöltés: https://ifjusagkutatointezet.hu/kiadvany/magyar-ifjusag-kutatas-2016-az-ifjusagkutatas-elso-eredmenyei-ezek-a-mai-magyar-fiatalok (2024. 10. 24.).

Tari A. (2011): *Z generáció.* Tericum, Budapest.

Tari A. (2019): *Online illúziók – offline valóság*. Tertium

Ujhelyi A. (2015): Az internet mint szocializációs közeg. In: Kósa É. – Berta J. (szerk): *Médiaszocializáció*. Wolters Kluwer. Budapest. 153–178. Letöltés: https://www.researchgate.net/publication/282148330_Az_internet_mint_szocializacios_kozeg_IN_Kosa-Berta_Mediaszocializacio (2024. 11. 19.)

Vekerdy T. (2004): Az értékszocializáció néhány kérdése. In: Uő.: *Az iskola betegít?* Saxum, Kaposvár. 99–136.

Zsolnai A. (2017): A média hatása a szociális viselkedésre és a társas kapcsolatok alakulására serdülőkorban. *Educatio*. **26.** 2. sz., 246–256. Letöltés: https://akjournals.com/view/journals/2063/26/2/article-p246.xml (2024. 11. 18.).

1. MELLÉKLET

Kívánságaim

Név:_____ Szak:_____

Életkor: _____ Az egyetemi tanulmányok mellett dolgozik: igen – nem

1. Olvassa el a következő kívánságokat, és osztályozza le ezeket 1-től 5-ig annak megfelelően, hogy mennyire fontosak az Ön számára. A legfontosabbnak tartottak esetében az ötös számot, a legkevésbé fontosaknál, illetve az egyáltalán nem lényegeseknél pedig az egyest, illetve azt a számot karikázza be, amely az adott esetben a véleményét legjobban kifejezi.

Ha valamelyik kívánsága már korábban teljesült, akkor azt annak megfelelően pontozza, hogy – megítélése szerint – mennyire volt fontos az adott időszakban az Ön számára. Kérem, minden állítást pontozzon. Őszinte válaszait előre is köszönöm.

[Megjegyzés: Az egyes kívánságok mögött zárójelben szereplő számok a pontok számtani átlaga alapján kialakult rangsorhelyet mutatják.]

1. Minden helyzetben feltalálnám magam. (21-22.)	5 4 3 2 1
2. Tanulmányaim befejezése után azonnal felvennének arra a munkahelyre, abba a munkakörbe, amit szeretnék. (17-18.)	5 4 3 2 1
3.a Én lennék a legnépszerűbb az egyetemi csoportban. (57.)	5 4 3 2 1
3.b Én lennék a legnépszerűbb a munkahelyemen. (49-50.)	5 4 3 2 1
4. Megismerném és átélném az igazi szerelmet. (10-11.)	5 4 3 2 1
5. Felfedezném az AIDS ellenszerét. (46.)	5 4 3 2 1
6. Bármit megvehetnék, amit csak akarok. (33-34.)	5 4 3 2 1

7. Minden nap elmehetnék szórakozni. (43.)	5 4 3 2 1
8. Oscar-díjas művész lennék. (49-50.)	5 4 3 2 1
9. Sohasem halnék meg. (58.)	5 4 3 2 1
10. Valamiben kimagaslóan tehetséges lennék. (7.)	5 4 3 2 1
11. Meg tudnám akadályozni a háborúkat. (36-37.)	5 4 3 2 1
12. Sikeres vállalkozó lennék. (40.)	5 4 3 2 1
13. a Módomban lenne eldönteni, kik lennének az egyetemi csoporttársaim. (51.)	5 4 3 2 1
13. b Módomban lenne eldönteni, kik lennének a munkatársaim. (48.)	5 4 3 2 1
14. Sikerülne legalább egy felsőfokú nyelvvizsgát letennem. (5-6.)	5 4 3 2 1
15. Találnék egy életre szóló igaz barátot. (4.)	5 4 3 2 1
16. Randizhatnék a nekem tetsző férfivel/nővel. (12-13-14.)	5 4 3 2 1
17. Nobel-díjas tudós lennék. (54.)	5 4 3 2 1
18. Az egyetemen kitűnő tanulmányi eredményem lenne. (24.)	5 4 3 2 1
19. Visszaállíthatnám a történelmi Magyarország határait. (19.)	5 4 3 2 1
20.a Nekem lenne a legnagyobb tekintélyem az egyetemi csoportban. (56.)	5 4 3 2 1
20.b Nekem lenne a legnagyobb tekintélyem a munkahelyemen. (57.)	5 4 3 2 1
21. Parlamenti képviselővé választanának. (59.)	5 4 3 2 1
22. Senki sem szólna bele, hogyan töltöm a szabadidőmet. (17-18.)	5 4 3 2 1
23. Nagyon okos lennék. (8.)	5 4 3 2 1
24. Abban az országban élhetnék, amelyikben akarok. (10-11.)	5 4 3 2 1
25. Elmehetnék kedvenc együttesem valamelyik koncertjére. (19-20.)	5 4 3 2 1
26. Saját kastélyom lenne. (47.)	5 4 3 2 1
27. Módomban lenne megszüntetni a szegénységet. (30.)	5 4 3 2 1
28. Soha nem lennék beteg. (12-13-14.)	5 4 3 2 1
29. A világ legelegánsabb üdülőhelyén (Riviéra, Las Vegas, stb.) tölthetném a szünidőmet. (36-37.)	5 4 3 2 1
30. Barátkozna velem az, akinek már rég szeretnék a barátja lenni. (44-45.)	5 4 3 2 1
31. Legalább két szép, okos gyerekem lenne. (28-29.)	5 4 3 2 1
32.a Az egyetemen megválaszthatnám az oktatóimat. (31.)	5 4 3 2 1
32.b A munkahelyemen megválaszthatnám a főnökeimet. (38.)	5 4 3 2 1
33. Megállíthatnám a környezetszennyezést. (19-20.)	5 4 3 2 1
34. Kiváló nyelvérzékem lenne. (1.)	5 4 3 2 1
35.a Egyetemi csoporttársaim megbíznának bennem. (25-26.)	5 4 3 2 1

35.b Munkahelyemen a kollégáim megbíznának bennem. (25-26.)	5 4 3 2 1
36. A nekem tetsző férfi/nő viszonozná az érzelmeimet. (12-13-14.)	5 4 3 2 1
37. A családtagjaim büszkék lennének rám. (9.)	5 4 3 2 1
38. Senki sem szólna bele, hogyan irányítom az életemet. (15-16.)	5 4 3 2 1
39. Megválaszthatnám, milyen legyen a külsőm. (39.)	5 4 3 2 1
40. Olimpiai bajnok lennék. (60.)	5 4 3 2 1
41. Ötös találatom lenne a lottón. (27.)	5 4 3 2 1
42. Rendszeresen járhatnék játékkaszinóba. (61.)	5 4 3 2 1
43. Kitűnő gyakorlati érzékem lenne. (23.)	5 4 3 2 1
44. Országos tanulmányi/szakmai versenyt nyernék. (44-45.)	5 4 3 2 1
45. Sikeres lenne a párkapcsolatom. (5-6.)	5 4 3 2 1
46. Lenne egy testvérem, akivel tökéletesen megértjük egymást. (21-22.)	5 4 3 2 1
47. Eldönthetném, hogy melyik korszakban (múltban, jelenben, jövőben) éljek. (35.)	5 4 3 2 1
48. Enyém lehetne a legmenőbb kocsi. (52-53.)	5 4 3 2 1
49. Egész nap internetezhetnék. (52-53.)	5 4 3 2 1
50. Örökké fiatal maradnék. (41.)	5 4 3 2 1
51.a Egyetemi oktatóim sokra tartanának. (33-34.)	5 4 3 2 1
51.b Munkahelyi főnökeim sokra tartanának. (32.)	5 4 3 2 1
52. Olyan partnert találnék, akivel egész életünkben tartana az igazi szerelem. (3.)	5 4 3 2 1
53. Hűséges, megértő házastársat találnék. (2.)	5 4 3 2 1
54. A szünidőben/a szabadságom alatt minden kötöttség nélkül szórakozhatnék a barátaimmal. (15-16.)	5 4 3 2 1
55. Családtagjaim minden problémájukat megbeszélnék velem. (28-29.)	5 4 3 2 1
Van-e olyan kívánsága, amely a felsorolásban nem szerepelt? Amennyiben igen, legyen szíves, írja ide:	

2. Az összes kívánság közül válassza ki azt az egyet, amelyik a legeslegfontosabb az Ön számára, és írja ide a sorszámát és a kívánságot:

Indokolja meg, miért ezt a kívánságot választotta!

3. Az összes kívánság közül válassza ki azt az egyet, amelyik a legeslegkevésbé fontos az Ön számára, és írja ide sorszámát és a kívánságot:

Indokolja meg, miért ezt a kívánságot választotta!